

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

Кафедра «Цивільна безпека»

ПОГОДЖЕНО

Гарант ОПП «Підприємництво
та бізнес-технології»
доц. Болтянська Л.О.
« 15 » _____ серпня _____ 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ЦБ
доц. _____ Михайло ЗОРЯ
« 15 » _____ серпня _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Безпека життєдіяльності та охорона праці»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
за ОПП «Підприємництво та бізнес-технології»
(на основі повної загальної середньої освіти)
факультет економіки та бізнесу

2024 – 2025 н.р.

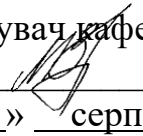
Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за ОПП «Підприємництво та бізнес-технології» (на основі повної загальної середньої освіти) факультет агротехнологій та екології. Запоріжжя, ТДАТУ. 12 с.

Розробники: Зоря М.В., к.т.н., доцент; Беляк П.О., асистент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Цивільна безпека».

Протокол №1 від « 15 » серпня 2024 року

Завідувач кафедри ЦБ

доц. Михайло ЗОРЯ

« 15 » серпня 2024 р.

Схвалено методичною комісією факультет економіки та бізнесу для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за ОПП Підприємництво та бізнес-технології (на основі повної загальної середньої освіти)

Протокол від «30» серпня 2024 року №

Голова, доц. Юлія ВОРОНІНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>07 «Управління та адміністрування»</u>	Обов’язкова	
Загальна кількість годин – 150 годин	Спеціальність <u>076 «Підприємництво та торгівля»</u>	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4 год. самостійна робота студента – 4 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	26 год.
		Лабораторні заняття	-
		Практичні заняття	26 год.
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	98 год.
		Форма контролю: диференційований залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» є:

- набуття здобувачем вищої освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері охорони праці;

- надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Завданням дисципліни є навчити здобувачів вищої освіти:

- аналізувати умови безпеки людини у побуті та на виробництві;
- вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу;
- забезпечення безпеки та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях;
- формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Результати навчання (з урахуванням soft skills)

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен оволодіти наступними *компетентностями*:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької та торговельної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Фахові компетентності

СК7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур.

Програмні результати навчання

РН8. Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких та торговельних структур.

РН9. Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної і правової держави.

РН17. Вирішувати професійні завдання організації діяльності підприємницьких та торговельних структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

Soft skills:

- **комунікативні навички:** письмове, вербальне й невербальне спілкування; уміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести суперечки і відстоювати свою позицію, спілкування в конфліктній ситуації; навички створення, керування й побудови відносин у команді.

- **уміння виступати привселюдно:** навички, необхідні для виступів на публіці; проводити презентації.

- **керування часом:** уміння справлятися із завданнями вчасно.

- **гнучкість і адаптивність:** гнучкість, адаптивність і здатність мінятися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблем.

- **лідерські якості:** уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння встановлювати мету, планувати.

- **особисті якості:** креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточуючих.

Міждисциплінарні зв'язки з урахуванням структурно-логічної схеми ОПП «Підприємництво та бізнес-технології».

Перелік навчальних дисциплін, вивчення яких у подальшому базується на матеріалі освітньої компоненти «Безпека життєдіяльності та охорона праці»: «Навчальна практика : Вступ до фаху».

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності.

Таксономія небезпек [3, 4, 6, 8, 15]

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства.

Аксіоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів [4, 6, 9, 15]

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки. Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки [4, 8, 9, 15]

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії.

Промислові аварії, катастрофи, їхні рівні та наслідки. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування та маркування небезпечних речовин та вантажів.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки.

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристика. Соціальні та психологічні фактори ризику [4, 5, 15]

Глобальні проблеми людства. Основні причини виникнення глобальних проблем людства.

Соціально-політичні конфлікти. Сучасний тероризм.

Шкідливі звички і соціальні хвороби. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Психологічне забезпечення адаптації в екстремальних умовах.

Психологічна готовність до дій в екстремальних умовах.

Змістовий модуль 2. Основи охорони праці

Тема 5. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці [1, 2, 5, 7, 15]

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці.

Попередження виробничого травматизму, професійної захворюваності та аварій – головне завдання охорони праці. Системний аналіз в охороні праці.

Ризик як оцінка небезпеки. Аналіз умов праці. Аналіз виробничого травматизму.

Законодавство України про охорону праці. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні положення державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

Тема 6. Повітря робочої зони [7, 8, 10, 15]

Основні поняття фізіології праці. Основні поняття гігієни праці. Основні поняття виробничої санітарії.

Мікроклімат виробничих приміщень. Дія параметрів мікроклімату на людину. Нормування мікроклімату виробничих приміщень. Загальні заходи та засоби нормалізації мікроклімату і теплозахисту.

Тема 7. Освітлення виробничих приміщень [5, 8, 10]

Поняття про світлотехнічні характеристики освітлення та одиниці їх вимірювання.

Природне освітлення, його значення як виробничого та фізіолого-гігієнічного чинника для працівників. Системи природного освітлення. Нормування природного освітлення.

Штучне освітлення. Робоче, аварійне, чергове, евакуаційне та охоронне освітлення виробничих приміщень.

Світильники, їх конструктивні особливості та технічні характеристики. Вибір світильників для внутрішнього та зовнішнього освітлення.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид заняття	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			лк	лаб.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності							
1, 2	Лекція 1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Таксономія небезпек	4	-	-	-	-
	Практичне заняття 1	Виявлення, ідентифікація та ранжування небезпек	-	-	2	-	2
	Практичне заняття 2	Дії населення на випадок соціально-політичних небезпек	-	-	2	-	2
	Самостійна робота	Опрацювання теоретичного матеріалу лекції 1. Підготовка до практичних занять 1 та 2	-	-	-	16	4
3, 4	Лекція 2	Природні загрози та характер їхніх проявів	4	-	-	-	-
	Практичне заняття 3	Дії населення на випадок техногенних надзвичайних ситуацій	-	-	2	-	2
	Практичне заняття 4	Дії населення на випадок природних надзвичайних ситуацій	-	-	2	-	2
	Самостійна робота	Опрацювання теоретичного матеріалу лекції 2. Підготовка до практичних занять 3 та 4	-	-	-	16	3
5, 6	Лекція 3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки	4	-	-	-	-
	Практичне заняття 5	Ризик як оцінка небезпеки	-	-	4	-	4
	Самостійна робота	Опрацювання теоретичного матеріалу лекції 3. Підготовка до практичного заняття 5	-	-	-	17	3

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВІ МОДУЛЬНІ КОНТРОЛІ

Підсумковий модульний контроль 1

1. Модель життєдіяльності людини. Головні поняття в безпеці життєдіяльності.
2. Методологічні основи безпеки життєдіяльності.
3. Види небезпек. Таксономія небезпек.
4. Особливості техногенного впливу на природу.
5. Піраміда А. Маслоу.
6. Стан справ з безпеки життя та діяльності людини в Україні.
7. Методологічні основи безпеки життєдіяльності.
8. Таксономія, номенклатура, ідентифікація і квантифікація небезпек.
9. Методи забезпечення безпеки.
10. Види небезпек. Таксономія небезпек.
11. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ.
12. Небезпечні гідрологічні явища. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.
13. Біологічні небезпеки, їх вражаючі фактори.
14. Пожежі у природних екосистемах. Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.
15. Небезпечні метеорологічні явища, їх негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки.
16. Класифікація техногенних надзвичайних ситуацій за характером джерела.
17. Аварії на транспорті.
18. Аварії на гідротехнічних спорудах.
19. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.
20. Глобальні проблеми людства.
21. Соціально-політичні конфлікти.
22. Шкідливі звички і соціальні хвороби.
23. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки.
24. Засоби захисту органів дихання; засоби захисту шкіри.
25. Медичні засоби захисту.
26. Колективні засоби захисту життя населення.
27. Причини виникнення надзвичайних ситуацій та складові системи їх моніторингу.
28. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері.
29. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки надзвичайних ситуацій та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності.
30. Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.
31. Основні принципи і напрями психологічної допомоги населенню.

32. Підготовка психологів та психологічної служби.
33. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації.
34. Надання екстреної психологічної допомоги постраждалому населенню внаслідок надзвичайної ситуації.
35. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень.

Підсумковий модульний контроль 2

1. Способи та методи попередження виробничого травматизму, професійної захворюваності та аварій.
2. Системний аналіз в охороні праці.
3. Ризик як оцінка небезпеки.
4. Причини виробничого травматизму в Україні.
5. Законодавство України з охорони праці.
6. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.
7. Основні положення державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
8. Основні нормативно-правові акти з охорони праці.
9. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
10. Основні параметри мікроклімату виробничих приміщень.
11. Основні світлотехнічні поняття та одиниці.
12. Види виробничого освітлення.
13. Методи розрахунків освітлювальних установок.
14. Сутність розрахунків освітлювальних установок за методом ізолюкс.
15. Захист від шуму у виробничому середовищі. Дія на людину.
16. Захист від ультразвуку та інфразвуку.
17. Захист від вібрації. Дія на людину.
18. Методи захисту від електромагнітних випромінювань.
19. Захист від випромінювань оптичного діапазону.
20. Захист від іонізуючих випромінювань.
21. Дія електричного струму на організм людини
22. Нормативна база і актуальність проблеми електробезпеки.
23. Особливості електротравматизму та електричного струму, як чинника небезпеки.
24. Види електротравм. Причини електротравм
25. Класифікація приміщень за небезпекою електротравм
26. Системи засобів і заходів щодо електробезпеки
27. Сучасний стан і рівень пожежної безпеки в Україні. Причини та наслідки пожеж
28. Законодавча і нормативно-правова база пожежної безпеки.
29. Пожежо вибухо небезпечні властивості речовин і матеріалів.
30. Системи забезпечення вибухопожежної безпеки об'єкта.
31. Способи проведення штучного дихання.

32. Види кровотечі. Перша допомога при кровотечах.
33. Перша допомога при хімічних опіках.
34. Перша допомога при переломах кінцівок.
35. Види опіків. Перша допомога при опіках.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія, робота з книгою);
- наочні (метод ілюстрацій та демонстрацій);
- практичні (практичні завдання, ділові ігри).

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення : 15.08.2024).
2. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-XII (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення : 15.08.2024).
3. Кодекс цивільного захисту України від 2.10.2012 р. № 5403-VI (із змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення : 15.08.2024).
4. Пістун І. П., Кочубей В. І. Безпека життєдіяльності : підручник. Суми : Університетська книга, 2023. 560 с.
5. Пожарова О. В. Охорона праці : навч. посіб. Одеса, 2022. 86 с.

Допоміжна

6. Пістун І. П., Кочубей В. І. Практикум з безпеки життєдіяльності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2023. 352 с.
7. Безпека життєдіяльності та охорона праці : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти із галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 219 с.
8. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / За заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.
9. Желібо Є. П., Сагайдак І. С. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2020. 256 с.
10. Грибан В. Г., Негодченко О. В. Охорона праці : навч. посіб., 2-е вид. Київ : ЦНЛ. 2019. 280 с.
11. Березуцький В. В. Ризик орієнтований підхід в охороні праці : LAP Lambert Academic Publishing, 2019. 108 с.
12. Безпека людини у сучасних умовах : монографія / В. В. Березуцький, Н. Л. Березуцька, А. О. Богодист. Харків : ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с.

13. Березуцький В. В. Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручник. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 553 с.
14. Безпека життєдіяльності : навч. посібник / Т. Є. Стиценко, Г. В. Пронюк, Н. М. Сердюк, І. І. Хондак. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с.
15. Зоря М. В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 051 «Економіка» за ОПП «Економічний консалтинг та бізнес-економіка» (на основі повної загальної середньої освіти). Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. 104 с. URL : <https://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=496> (дата звернення : 15.08.2024).

8. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Освітній портал ТДАТУ <https://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=496>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
3. Сайт кафедри цивільної безпеки <http://www.tsatu.edu.ua/opbzh/>
4. Internet.